

การพัฒนา รูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

A MODEL DEVELOPMENT ON PARTICIPATIVE SAFETY MANAGEMENT IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

อดิศร ดีปานธรรม¹, ดร.ปรีชา ดิลกวุฒิสิทธิ์² และ ดร.กิตติวงศ์ สาสวด³

Adisorn Deepantham¹, Preecha Dilokwutthisit², Kittiwong Lasuad³

¹ นักศึกษา, ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

² ที่ปรึกษาหลัก, สาขาวิชาการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

³ ที่ปรึกษาร่วม, สาขาวิชาการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

Received : August 9,2018

Revised : September 20,2018

Accepted : November 2,2018

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) พัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) ประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 375 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ นั้น ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัย จำนวน 15 คน และการสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยกับจำนวน 12 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไข

อุบัติเหตุในสถานศึกษา 2. ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา 3. ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม 4. ปัจจัยด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียน และ 3) รูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา เป็นรูปแบบที่ดีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ สถานการณ์จริง

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การจัดการด้านความปลอดภัย, แบบมีส่วนร่วม

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study the present circumstances of participative safety management in schools under the Office of the Basic Education Commission 2) develop a model of participative safety management in schools under the Office of the Basic Education Commission, and 3) evaluate the model of participative safety management in schools under the Office of the Basic Education Commission. This study was quantitative and qualitative research. The sample used for quantitative research was comprised of 375 administrators and teachers of schools under the Office of the Basic Education Commission, obtained by simple random sampling. The tool used for data collection was a questionnaire. The statistics used for data analysis were mean, frequency, percentage, standard deviation, and multiple regression. For the qualitative research, the sample used for in-depth interview was comprised of 15 school administrators, community leaders, and safety experts. The sample used for focus groups was comprised of 12 school administrators, community leaders, and safety experts, obtained by purposive sampling. The collected data was analyzed by means of content analysis.

The results of the study were as follows: 1) The present circumstances of participative safety management in schools under the Office of the Basic Education Commission, as a whole, was at a high level. 2) The model of participative safety management in schools under the Office of the Basic Education Commission was comprised of 4 aspects, namely : 1. The measures of prevention and solving accident problems in school. 2. The measures of prevention and solving natural disaster problems in school. 3. The measures of prevention and solving social problems in school, and 4. The safety measures on student health. 3) The model of participative safety management in schools under the Office of the Basic Education Commission was evaluated and verified by all experts joined the second focus group that it was a good model and it could be applied in real situations.

Keywords: model development, safety management, participation

ภูมิหลัง

ในมุมมองของเขตเศรษฐกิจการลงทุนพิเศษ ที่เรียกว่า “ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก” การที่ชาวต่างประเทศจะไว้วางใจมาลงทุนในเรื่องฝีมือแรงงานและการรับผิดชอบด้านความปลอดภัยของคนทำงานเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมด้านความปลอดภัยที่ดี โดยใช้รูปแบบการสร้างจิตความปลอดภัยของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย รวมถึงมีการลงนามบันทึก

ความร่วมมือในการจัดทำโครงการสถานศึกษาปลอดภัยสุขภาพอนามัยดี ระหว่าง 6 หน่วยงาน ในวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 คือ 1. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน 2. สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย 3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4. สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา 5. บริษัทเอ็กเซตดี พรินซ์ แมททีเรียล จำกัด และ 6. บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ เพราะเห็นเรื่องความปลอดภัยเป็นความสำคัญระดับประเทศรวมไปถึงหากจะก้าวสู่ระดับอาเซียนความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญเป็นอันดับแรกที่ต้องนำมาพัฒนาเพื่อสร้างความเชื่อมั่นกับผู้ลงทุนชาวต่างประเทศ [1]

การมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ ประชาชนในท้องถิ่นและหน่วยงานภาคเอกชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการเพื่อการพัฒนาตั้งแต่เริ่มดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้มีโอกาสร่วมรับทราบข้อมูลและแสดงความคิดเห็นอันจะทำให้โครงการนั้นๆ เกิดประโยชน์สูงสุดและส่งผลกระทบต่อทางสังคมให้น้อยที่สุด นอกจากนี้ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับชุมชน หรือระดับประเทศนั้น ถือเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการพัฒนา วางแผนโครงการพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของและยินยอมปฏิบัติตามได้อย่างสมัครใจ และเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาเป็นไปในแนวทางที่สนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง [2]

ความปลอดภัยในสถานศึกษา เป็นหน้าที่ของครอบครัวนักเรียน และชุมชน ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยให้กับนักเรียน ขับเคลื่อนให้การบริหารจัดการศึกษาดำเนินไปตามความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน ช่วยให้สถานศึกษาได้รับการยอมรับจากชุมชน ชุมชนรักและหวงแหนสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้ผู้ปกครองและชุมชนสนับสนุนทรัพยากรการศึกษา และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยความเต็มใจ [3] การสร้างจิตสำนึกความปลอดภัยให้แก่เด็ก และสนับสนุนให้เกิดกลไกการดำเนินงานสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในระดับสถานศึกษาซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งเพราะหากเด็กไม่มีความรู้ในด้านความปลอดภัยเมื่อเขาเติบโตขึ้นสู่วัยแรงงานการสร้างจิตสำนึกเป็นไปได้อย่างมากและสิ่งที่สำคัญประเทศที่มีสถิติอุบัติเหตุสูงๆ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก็จะเป็นไปได้ยากเพราะต้องมุ่งแก้ไขปัญหาระดับอุบัติเหตุเสียก่อน อีกส่วนคือความปลอดภัยจะมาสร้างจิตสำนึกในระดับผู้ใหญ่เสียทีเดียวเป็นสิ่งที่ยากมากเพราะการสร้างจิตสำนึกต้องอาศัยการปลูกฝังเรียนรู้และการปฏิบัติอยู่เป็นประจำ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่ยังไม่เคยมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสม สำหรับสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน [4]

ผู้วิจัย ในฐานะและเป็นอนุกรรมการความปลอดภัยจังหวัดชลบุรี มีหน้าที่เกี่ยวข้องกันกับนโยบายด้านความปลอดภัยของบริษัทเอ็กเซตดี พรินซ์ แมททีเรียล จำกัด ที่ได้ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการจัดทำโครงการสถานศึกษาปลอดภัยสุขภาพอนามัยดี จึงเห็นความสำคัญในการทำวิจัยเรื่องนี้ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านความปลอดภัยให้แก่เด็กในสถานศึกษา จึงวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม ที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยโดยวิธีการแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 375 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม

วิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชนและผู้เชี่ยวชาญ รวม 15 คน
2. ยกย่องรูปแบบการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ยกย่องรูปแบบฉบับที่ 1 ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา

3. การประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ที่ยกย่องขึ้น โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) 2 รอบ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา โดยสนทนากลุ่ม (Focus group) ใช้ผู้เชี่ยวชาญที่ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านความปลอดภัย 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน ผู้แทนชุมชน 4 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัย 2 คน

รอบที่ 1 โดยสอบถามความเห็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 1 รอบ และนำความคิดเห็นเหล่านั้นไปวิเคราะห์เพื่อหาฉันทมติ (Consensus) ของผู้เชี่ยวชาญ

รอบที่ 2 ตรวจสอบรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทบทวนประเด็นจากรอบที่ 1 เกี่ยวกับ มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว มาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. การรับรองรูปแบบหลังจากปรับแก้ไขเพื่อลงมติแบบฉันทมติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน ในการเห็นชอบรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปผลการประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ตามมติของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจัดทำรูปแบบฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) (สุภาวศ์ จันทวานิช, 2553) ทั้งการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (investigator triangulation) และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสภาพการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.80$ S.D.=0.34) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D.=0.63) รองลงมาคือ ด้านการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D.=0.46) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเดินทางไป – กลับ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, S.D.=0.62)
2. รูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มี 4 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ ด้านป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียน อาคารประกอบ ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ด้านป้องกันอุบัติเหตุจากบริเวณสถานศึกษา ด้านการจราจร ด้านกำหนดกฎความปลอดภัยในสถานศึกษา ด้านป้องกันจุดเสี่ยงในสถานศึกษา ด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกความปลอดภัย 2) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ 4 ตัวบ่งชี้ ด้านอัคคีภัย ด้านอุทกภัย ด้านธรณีพิบัติภัยและสึนามิ ด้านการวางแผนรับมือเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน 3) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม 4 ตัวบ่งชี้ ด้านป้องกันการล่อลวงละเมิดทางร่างกายของจิตใจ ด้านป้องกันการทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตาย ด้านป้องกันการใช้สารเสพติด ด้านการป้องกันตัวเองให้ปลอดภัย และ 4) ปัจจัยด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียน 5 ตัวบ่งชี้ ด้านป้องกันมลพิษจากสิ่งแวดล้อม ด้านโภชนาการที่ดี ด้านการเสริมสร้างสุขภาพอนามัยดี ด้านการป้องกันโรคภัยต่างๆ ด้านการดูแลสุขภาพตนเองเบื้องต้น
3. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นรูปแบบที่ดีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในสถานการณ์จริง

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสภาพการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบอีกว่าการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัจจัยที่สำคัญ คือ มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ การป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียน อาคารประกอบ และการเดินทางไป – กลับ ซึ่งผลวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลวิจัยของกฤษฎา ศรีสุชาติ [5] ได้ศึกษาพบว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่จะครอบคลุมการลดอุบัติเหตุและความรุนแรง ต้องมี 6 ด้าน ดังนี้ ด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพโรงเรียน ด้านระบบคุ้มครองเด็ก ด้านการเดินทางไปกลับโรงเรียน ด้านความปลอดภัยกิจกรรมการเรียน ด้านหลักสูตรความปลอดภัย และด้านแผนฉุกเฉินในโรงเรียน สอดคล้องกับชฎาพรสุข สิริวรรณ [6] และ ธีรวัฒน์ สมเพาะ [7] กล่าวเช่นเดียวกันว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่ครอบคลุมการลดอุบัติเหตุและความรุนแรงนั้น ต้องประกอบด้วยด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพโรงเรียน หมายถึงถึง สภาพโครงสร้าง

อาคารที่ถูกต้องปลอดภัย โครงสร้างและสิ่งแวดล้อมได้แก่ ห้องเรียน ห้องน้ำ-ห้องสุขา ห้องครัว-โรงอาหาร ระเบียบอาคาร บ้านโต ระบบไฟฟ้าและอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า สนามเด็กเล่น สนามกีฬา สระน้ำ บ่อน้ำ ทางเดิน ประตูรั้ว ท่อระบายน้ำ ต้นไม้-สัตว์ สอดคล้องกับผลวิจัยของโมริ และคณะ (Mori et al.) [8] ได้ศึกษาการจัดทำโครงการที่จักยานหรือเดินเท้าในประเทศญี่ปุ่น โรงเรียนประถมศึกษาชั้นจูฮอนมาชิ โดยส่งเสริมให้นักเรียนและผู้ปกครองที่จักยานหรือเดินเท้าไปโรงเรียนด้วยกัน เพื่อจะรับรู้ถึงเส้นทางที่เสี่ยงอันตรายและสถานที่ที่จะเข้าไปหลบภัยในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินขึ้นมา ซึ่งยังสอดคล้องกับยูโตะ คิตามูระ (Yuto Kitamura) [9] ได้วิจัยศึกษารูปแบบของการศึกษาความปลอดภัย, การศึกษาจำเป็นสำหรับการพัฒนาของสังคมที่ปลอดภัยและมั่นคง (เช่นสังคมที่มีความยืดหยุ่นและยั่งยืน) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศญี่ปุ่น กล่าวว่า การจราจร" จุดเริ่มต้นสำหรับการศึกษาความปลอดภัย และยังสอดคล้องกับกฤษฎา ศรีสุชาติ และ ขฎาพรสุข สิริวรรณ และธีรวัฒน์ สมเพาะ กล่าวเช่นเดียวกันว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่จะครอบคลุมการลดอุบัติเหตุและความรุนแรงนั้นต้องประกอบด้วยการเดินทางไปกลับโรงเรียนอย่างถูกวิธี ระบบและกิจกรรมความปลอดภัยในการเดินทางไปกลับโรงเรียน

สำหรับปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ ที่มีสภาพการบริหารอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน คือ ด้านอุทกภัย อัคคีภัย ธรณีพิบัติภัยและสึนามิ นั้น ก็สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร จุมแก้ว [10] กล่าวว่า ทุกโรงเรียนในประเทศญี่ปุ่นจะมีกิจกรรมเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการเตรียมอุปกรณ์ และจากสมาคมผู้ปกครองในการทำของว่างให้เด็ก ตัวอย่างการซ้อมเช่น ซ้อมดับเพลิง การซ้อมสถานการณ์แผ่นดินไหวจำลอง การทำห้องน้ำชั่วคราวในการเตรียมภาวะฉุกเฉิน การสร้างบ้านฉุกเฉิน และการซ้อมปฐมพยาบาลเบื้องต้น เด็กๆได้รับการฝึกฝนการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น และมีสติในสถานการณ์ฉุกเฉินผล วิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลวิจัยของกฤษฎา ศรีสุชาติ และขฎาพรสุข สิริวรรณ และ ธีรวัฒน์ สมเพาะ กล่าวเช่นเดียวกันว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่จะครอบคลุมการลดอุบัติเหตุและความรุนแรงนั้น ต้องประกอบด้วย ด้านแผนฉุกเฉินในโรงเรียน หมายถึง ครู เจ้าหน้าที่ บุคลากรในโรงเรียน ได้รับการฝึกทั้งการปฐมพยาบาล การกู้ชีพเบื้องต้น รวมทั้งโรงเรียนมีแผนฉุกเฉินเพื่อรับมือที่ไม่คาดคิดหรือภัยธรรมชาติ สอดคล้องกับผลวิจัยของยูโตะ คิตามูระ (Yuto Kitamura) ได้วิจัยศึกษารูปแบบของการศึกษาความปลอดภัย, การศึกษาจำเป็นสำหรับการพัฒนาของสังคมที่ปลอดภัยและมั่นคง (เช่นสังคมที่มีความยืดหยุ่นและยั่งยืน) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศญี่ปุ่น นอกจากนี้งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบรูปแบบของการศึกษาความปลอดภัย ผ่านการศึกษาแนวความคิดใหม่ของการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ESD) ในปีที่ผ่านมาประเทศญี่ปุ่นได้รับความเดือดร้อนจำนวนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงในโรงเรียนไซนกรณีของเด็กที่ถูกลักพาตัวหรือเสียชีวิตเช่นเดียวกับความเสียหายที่เกิดจากแผ่นดินไหวทางญี่ปุ่นตะวันออกและสึนามิ ในวันที่ 11 มีนาคม 2011 และภัยธรรมชาติอื่นๆ

ส่วนปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม มีสภาพการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน คือ ด้านการล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ การทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตาย นั้น พบว่า สอดคล้องกับผลวิจัยของ บาร์ริออส, ลิซ่า ซี. และคนอื่นๆ (Barrios, Lisa C. et al.) [11] กล่าวว่า โรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบที่จะต้องป้องกันมิให้การบาดเจ็บล้มตายจากการรังแกและฆ่าตัวตายดังกล่าวเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นน้อยที่สุด ในกรณีนี้โรงเรียนสามารถสอนทักษะที่จำเป็นในการป้องกันการบาดเจ็บโดยไม่เจตนา ความรุนแรง และการฆ่าตัวตายมิให้เกิดขึ้นทั้งที่บ้านและโรงเรียน ตลอดจนในชุมชนและสถานที่อื่น ตลอดจนชีวิตของนักเรียน ซึ่งยังสอดคล้องกับ ฟลาเฮอร์ตฟี, ลอยส์ ที. (Flaherty, Lois T.) [12] ได้ศึกษาเรื่องการประเมินความปลอดภัยในโรงเรียนและบทบาทของจิตแพทย์เด็กและนักวิชาชีพชั้นสูงด้านสุขภาพจิตอื่นๆ พบว่า ในระยะสามทศวรรษที่ผ่านมา มีผู้กำหนดนโยบาย ครู ผู้ปกครองและนักเรียน

แสดงความกังวลเรื่องความปลอดภัยในสถานศึกษาเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ เนื่องจากมีภัยอันตรายเกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยเฉพาะการยิงกันที่มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้สถานศึกษาต่างๆ จึงมีการวางมาตรการความปลอดภัยที่เข้มงวดมากขึ้น เพื่อให้สถานศึกษาที่มีความปลอดภัยมากที่สุด สอดคล้องกับฟลาเฮอร์ตี, ลอยส์ ที. (Flaherty, Lois T.) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินความปลอดภัยในโรงเรียน ครู ผู้ปกครองและนักเรียนแสดงความกังวลเรื่องความปลอดภัยในสถานศึกษาเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ เนื่องจากมีภัยอันตรายเกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยเฉพาะการยิงกันที่มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้สถานศึกษาต่างๆ จึงมีการวางมาตรการความปลอดภัยที่เข้มงวดมากขึ้น เพื่อให้สถานศึกษาที่มีความปลอดภัยมากที่สุดและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวาริอาส, คริส และคนอื่นๆ (Varias, Keris et al.) [13] ได้ศึกษาพฤติกรรมชมเชยรวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ส่งข้อความ/รูปภาพชมเชย หรือกลิ่นแก้แค้น

นอกจากนี้แล้วในการศึกษาปัจจัยด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียนที่พบว่า มีสภาพการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านความผิดปกติจากสภาวะของนักเรียน ด้านมลพิษจากสิ่งแวดล้อม อาจเป็นเพราะการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับสุขภาพของเด็กเป็นสิ่งสำคัญที่สุด และต้องมีการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของหลายๆ คน ได้แก่ งานวิจัยของกฤษฎาศรีสุชาติ และ ชฎาพรสุข สิริวรรณ และ ธิรวัดณ์ สมเพาะ ที่พบว่าการสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่จะครอบคลุมการลดอุบัติเหตุและความรุนแรงนั้น ต้องประกอบด้วยด้านสิ่งแวดล้อม พบนักเรียนระดับอนุบาลและประถมศึกษามีโอกาสบาดเจ็บจากสิ่งแวดล้อมได้มากกว่ามัธยมและสอดคล้องกับงานวิจัยของลี, ซิ-เจียน. ซินเจีย ซอ ติง วู. โฮ ติงหว่อง (Li, Si-Jian. Cynthia Sau Ting Wu. Ho Ting Wong) [14] ได้ศึกษาเรื่องความปลอดภัยในโรงเรียนและสุขภาพของเด็กที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองลูซานหลังจากที่เกิดแผ่นดินไหวในเมืองดังกล่าว โดยผู้วิจัยได้ไปศึกษาผลกระทบจากภัยพิบัติแผ่นดินไหวที่มีต่อเด็กนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา เด็กเหล่านี้จึงไม่ผู้จะได้รับการเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร และส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ สอดคล้องกับผลวิจัยของ ฟิเอฟ อะบาไบโอ, เคดีเอ เทเลอร์, เอ็ม สเวนสัน และ บีเอ ดาราโมลา (P.F. Ababio, K.D.A. Taylor, M. Swainson and B.A. Daramola) [15] ได้ศึกษาเรื่องของผลการเข้าไปดูแลการปฏิบัติที่ถูกหลักอนามัยที่ดี (Good Hygiene Practices) หรือ GHP เพื่อความปลอดภัยด้านอาหาร (food safety) ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของประเทศกานา (Ghana) พบว่า หลังจากที่มีการฝึกอบรมการปฏิบัติที่ถูกหลักสุขอนามัยที่ดีในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้โมเดลรูปแบบการจัดการความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการประเมินด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นโมเดลที่มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา หรือนำไปใช้เป็นหลักในการปฏิบัติในการเพื่อเสริมสร้างความ ปลอดภัยให้กับผู้เรียนในสถานศึกษาต่อไป
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถนำปัจจัยความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา 4 ปัจจัยที่เป็นผลจากการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้ในการวางนโยบายหรือมาตรการการจัดการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา หรือสร้างหลักสูตรความปลอดภัยในสถานศึกษา หรือใช้ในการฝึกอบรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูตามบริบทและสถานการณ์ที่เหมาะสมได้

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ดังนี้

3.1 ด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะในการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา ดังนี้ 1) การวางกฎเกณฑ์ให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บที่คาดไม่ถึง 2) มีการจัดสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย 3) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความปลอดภัย ให้ความรู้ด้านความปลอดภัย 4) มีการจัดการจราจรและป้ายบ่งชี้จราจรอย่างเห็นได้ชัด

3.2 ด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะในการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) สถานศึกษาควรจัดอบรมความรู้ให้กับนักเรียนทุกคนเกี่ยวกับภัยพิบัติจากไฟไหม้ 2) สถานศึกษาควรมีมาตรการในการป้องกันภัยพิบัติ 3) มีการจัดอบรมการดำเนินการเมื่อเกิดภัยพิบัติธรรมชาติ 4) ให้ความรู้ในการป้องกันดูแลตนเองก่อนและหลังเกิดเหตุ 5) กำหนดแนวทางการแก้ไขและแผนเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน

3.3 ด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ครูและผู้ปกครองจะต้องมีส่วนร่วมมือกัน โดยการดูแลเอาใจใส่นักเรียนและคอยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน 2) นักเรียนช่วยกันสังเกตพฤติกรรมของเพื่อน พี่และน้อง 3) ควรมีการดำเนินงานในการดูแล ตรวจตรา/เฝ้าระวัง 4) การทำให้โรงเรียนกับครอบครัวได้มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน 5) การวางกฎเกณฑ์ให้ปลอดภัยจากบุคคล

3.4 ด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) มีมาตรการการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องสุขภาพอนามัยของเด็ก 2) ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลตนเองให้มีสุขภาพอนามัยที่ดี 3) สถานศึกษาร่วมมือกับหน่วยงานสาธารณสุขของตำบล หรือหน่วยงานโรงพยาบาลในการดูแลสุขภาพของนักเรียน 4) อบรมให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโรคภัยต่างๆ และการดูแลตนเองเบื้องต้น 5. มีส่วนร่วมในการควบคุม ป้องกันโรคไม่ให้เกิดการระบาด

3.5 ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการจัดการด้านความปลอดภัยในนักเรียน 2) คนในชุมชนควรช่วยในเรื่องการเป็นหูเป็นตา สอดส่องดูแลในเรื่องต่างๆ 3) จัดตั้งกลุ่มความปลอดภัยในชุมชนและในสถานศึกษา 4) ช่วยกันสอนกันระวังความปลอดภัยให้กับเด็ก และ 5) ช่วยกันระวังความปลอดภัยจากคนชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำงานวิจัยครั้งนี้ไปต่อยอดในการทดลองการใช้งานจริงกับสถานศึกษาในพื้นที่ EEC ทั้ง 3 จังหวัดให้ครอบคลุมได้แก่ ฉะเชิงเทรา, ชลบุรี และระยอง ซึ่งเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกให้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว
2. ควรมีการวิจัยการพัฒนาปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของสถานศึกษา เพิ่มเติมเพื่อให้เหมาะสมตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา
3. ควรมีการวิจัยเชิงประเมินและติดตามผลการนำรูปแบบการจัดการความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาที่ได้ไปใช้ เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศพื้นฐานในการวางแผนในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีความปลอดภัยมากขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก.(2560).*EEC Strategy : Thailand's Competitive Transformation*.
- [2] จินตวีร์ เกษมสุข .(2554). *การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [3] กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *แนวทางปฏิบัติและมาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2556*. สำนักงานอำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- [4] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2560).*รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559*. สำนักนโยบายและแผน , สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- [5] กฤษฎา ศรีสุชาติ. (2559). *การพัฒนาตัวบ่งชี้และคู่มือโรงเรียนปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ปรินญาครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- [6] ชฎาพรสุข สิริวรรณ. (2550). *คู่มือโรงเรียนปลอดภัย*. กรุงเทพฯ : โครงการเด็กไทยปลอดภัย ศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก.
- [7] ธีรวัฒน์ สมเพาะ. (2551). *การจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลจังหวัดสมุทรปราการ*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- [8] Mori et al.(2012). Nagisa Mori and Francisco Armada. (2012). *Walking to school in japan and Childhood Obesity Prevention : New Lessons From an Old Policy*. Am J Public Health.
- [9] Yuto Kitamura. (2014). *The possibility of holistic safety education in Japan: From the perspective of Education for Sustainable Development (ESD)*. International Association of Traffic and Safety Science.
- [10] ศศิธร จุมแก้ว.(2556). *การศึกษาภาพตัวแทนของ “ระบบการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น” ที่สะท้อนผ่านสื่อโทรทัศน์ของไทยศึกษาจากรายการ “ดูให้รู้” ตอนที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษา*. ปรินญานิพนธ์.สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น. คณะมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [11] Barrios, Lisa C. et al.).(2003). *CDC School Health Guidelines to Prevent Unintentional Injuries and Violence*. American Journal of Health Education — September/October Supplement 2003, Volume 34, No. 5.
- [12] Flaherty, Lois T. (2015). *Safety Assessment in Schools: Beyond Risk : The Role of Child Psychiatrists and Other Mental Health Professionals*. Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America. Volume 24, Issue 2, April 2015, Pages 277–289.
- [13] Varias, Keris et al.(2009). *Urban Middle School Students' Perceptions of Bullying, Cyberbullying, and School Safety*. Published online: [<http://dx.doi.org/10.1080/15388220802074165>.]

[14] Li, Si-Jian. Cynthia Sau Ting Wu. Ho Ting Wong). (2016), pp. 46-50)

[15] P.F. Ababio, K.D.A. Taylor, M. Swainson and B.A. Daramolaa. (2015). *Effect of good hygiene practices intervention on food safety in senior secondary schools in Ghana*. University of Lincoln, College of Sciences, National Centre for Food Manufacturing.